

ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ 1976-1996

*Είκοσι χρόνια από την καθιέρωση της Νεοελληνικής (Δημοτικής)
ως επίσημης γλώσσας*

Αθήνα 29 Νοεμβρίου – 1 Δεκεμβρίου 1996

ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ

ΑΘΗΝΑ
1999

Η Νεοελληνική στη σύγχρονη Κύπρο

Εις μνήμην Τάσου Ισαάκ, Σολάκη Σολωμού και Πέτρου Κακουλλή

1. Η Ελληνική και η Τουρκική είναι σύμφωνα με τα προβλεπόμενα από το Σύνταγμα του 1960 οι δύο επίσημες γλώσσες της Κυπριακής Δημοκρατίας. Μετά την τουρκική εισβολή, το 1974, την επακόλουθη κατοχή του 36% του νησιού και τον σχεδόν πλήρη διαχωρισμό των δύο κοινοτήτων, πρακτικά η Τουρκική έχει περιορισθεί σε ορισμένα έντυπα, έγγραφα και πινακίδες των υπηρεσιών της Δημοκρατίας· είναι προφανές ότι η επίδραση της γλώσσας αυτής στον γραπτό κυρίως λόγο των Ελληνοκυπρίων είναι σήμερα ελάχιστη. Το ίδιο ισχύει και για άλλες γλώσσες που ομιλούνται στο νησί εδώ και αιώνες από τις αντίστοιχες θρησκευτικές ή/και εθνικές κοινότητες, την αρμενική και τη μαρωνιτική.

Από το 1878, έτος κατά το οποίο η Τουρκία επώλησε την Κύπρο στην Αγγλία, ως το 1960 που αναγνωρίστηκε η ανεξαρτησία του νησιού μετά από τετραετή απελευθερωτικό αγώνα, η αγγλική γλώσσα μονοπώλησε σχεδόν τον επίσημο γραπτό λόγο στο νησί. Στις μέρες μας, 38 σχεδόν χρόνια μετά την ανεξαρτησία, η Αγγλική αποτελεί ένα σοβαρότατο γλωσσικό παράγοντα.

Όπως είναι γνωστό, στον ελεύθερο τομέα του νησιού και σε θύλακες της τουρκοκρατούμενης Καρπασίας ομιλείται από το σύνολο του γηγενούς πληθυσμού μια διάλεκτος της Ελληνικής. Τα διάφορα κυπριακά ιδιώματα τείνουν να εκλείψουν, είτε λόγω της εισβολής και του ξεριζωμού, της προϊούσας αστικοποίησης, των γάμων με άτομα από άλλες περιοχές, της τηλεόρασης με τις εξ Ελλάδος σειρές (πρωτεύοντος πλέον παράγοντος γλωσσικής προσέγγισης των απανταχού Ελλήνων διαλεκτοφώνων!) και τελευταία της ίδρυσης του Πανεπιστημίου στην πρωτεύουσα¹. Στα μεγάλα αστικά κέντρα εδώ και τριάντα τουλάχιστον χρόνια είναι αναγνωρίσιμη μια κυπριακή αστική κοινή με βάση το ιδίωμα της πρωτεύουσας, της Λευκωσίας², αρκετά επηρεασμένη από την κοινή Νέα Ελληνική³. Η τελευταία είναι επισήμως η γλώσσα διδασκαλίας στα

1. Βλ. Α. Panayotou, «Le chypriote contemporain: essai de description». *Chypre hier et aujourd'hui. Entre Orient et Occident*, Actes du Colloque tenu à Nicosie, 1994, Université de Chypre et Université Lumière Lyon 2 (sous la direction de Fr. Métral, M. Yon et Y. Ioannou), Lyon-Paris (Travaux de la Maison de l'Orient Méditerranéen 25) 1996, 121-26.

2. Για μια περιγραφή της καθομιλουμένης κυπριακής βλ. τελευταία Κ. Χατζηγιάννου, *Ετυμολογικό Λεξικό της ομιλουμένης κυπριακής διαλέκτου. Ιστορική ερμηνεία και φωνητική των λέξεων με τοπωνυμικό παράρτημα*. Λευκωσία 1996.

3. Δ. Βαγιακάκου, «Η κυπριακή διάλεκτος και το Ιστορικών Λεξικόν της Ακαδημίας Αθηνών». *Πρακτικά του Α' διεθνούς Κυπριολογικού Συνεδρίου*. Λευκωσία 1969 [1973], ΓΒ', 23-102 (περιγραφή της κυπριακής αστικής κοινής στις σσ. 72-75). Α. Μ. Kolitsis, «A. The present day Cypriot

ελληνόφωνα σχολεία της Κύπρου· η απόφαση αυτή ελήφθη από το Υπουργείο Παιδείας της Κυπριακής Δημοκρατίας αμέσως —και ασμένως— μετά την αντίστοιχη της Ελλάδος το 1976⁴. Από το σχολικό έτος 1982-83 εφαρμόστηκε και στην Κύπρο το μονοτονικό σύστημα, και πάλι μετά τη σχετική απόφαση του Υπουργείου Παιδείας της Ελλάδος⁵.

2. Στην Κύπρο, όπως και στην Ελλάδα, η γλώσσα αποτελεί το υποχρεωτικό παράρτημα κάθε αντίθεσης. Όλες οι αντιπαραθέσεις, πολιτικές, κοινωνικές ή άλλες έχουν και μια γλωσσική πτυχή, ένα κέλυφος που συγκαλύπτει αυτό που προσπαθούν οι ομιλητές και οι ερευνητές, συνειδητά ή μη, να κρύψουν. Σχεδόν καθημερινά έρχεται κανείς αντιμέτωπος με μια σειρά γλωσσικών ιδεολογημάτων, είτε εκ μέρους της Αριστεράς, η οποία, για διάφορους λόγους, αντιτίθεται στην έντονη προβολή του ελληνικού χαρακτήρα του πληθυσμού, είτε δεξιών και κεντρώων μεσοαστικών και μικροαστικών στρωμάτων που προβάλλουν το πρόσωπό τους μέσα από μια γλωσσική μορφή και η οποία, περισσότερο από οτιδήποτε άλλο, αντανακλά τη σύγχυση ταυτότητας του μέσου Κύπριου αστού⁶. Τέλος, το νησί εδώ και μερικά χρόνια ταλανίζεται από ένα μείζον γλωσσικό πρόβλημα, καθώς ένα μεγάλο μέρος της κυπριακής κοινής γνώμης αισθάνεται ως σοβαρή προσβολή στην ίδια την ταυτότητά του τις προτάσεις τοπικών λογίων ότι δεν θα πρέπει να αναγράφονται σε χάρτες, πινακίδες και οδοδείκτες οι διαλεκτικοί τύποι των τοπωνυμίων (αλλά οι αντίστοιχοι της Νέας Ελληνικής —καθαρεύουσας ή δημοτικής— γνωστοί από πηγές ή αποκατεστημένοι) ή ότι δεν θα πρέπει να δηλώνονται στον γραπτό λόγο τα φωνολογικά χαρακτηριστικά της διαλέκτου⁷.

3. Στους περισσότερους Κυπρίους αστούς παρατηρείται σήμερα ένας βαθύτατος διχασμός, μια αμφιθυμική σχέση με την κοινή Νέα Ελληνική, την κυπριακή διάλεκτο, αλλά και την αγγλική γλώσσα και ό,τι η κάθε μια τους αντιπροσωπεύει· έτσι στον προφορικό λόγο παρατηρούνται κλιμακωτά: δανεισμός, ανάμιξη όρων διαλεκτικών ή της Αγγλικής, αυτόματη αλλαγή κώδικα. Η μητρική γλώσσα στο σύνολό της αποτελεί ένα τμήμα του εαυτού που πρέπει να ξεχαστεί, ένα τμήμα που αντιστέκεται και υποσκάπτει την απρόσκοπτη ένταξή του στον «πολιτισμό» και την «πρόοδο»⁸. Για τον λόγο αυτό επιστρατεύεται πλήθος ιδεολογημάτων για τη φυσική υπεροχή της μητρικής λαλιάς, η οποία βεβαίως είναι «ομηρική», αλλά, παρά ταύτα, εμπλουτίζεται με τους αντίστοιχους όρους της Αγγλικής σε τομείς όπως οι μεταφορές, η οικονομία, ή οι εκφράσεις ευγενείας, διότι «άλλως πως» αυτή η ίδια η «ομηρική-ελληνική»

dialect». *The History of the Greek Language in Cyprus*. Proceedings of an International Symposium, Larnaca, Cyprus, 8-13 September 1986 (Edd. J. Karageorghis / O. Masson), Nicosia 1988, 215-22.

4. Βλ. Α. Πολυδώρου, *Η ανάπτυξη της Δημοτικής Εκπαίδευσης στην Κύπρο. 1830-1994*, Λευκωσία 1995, 105.

5. Πολυδώρου, ό.π., 107.

6. Πρβλ. Γ. Ιωάννου, *Μια ιδεολογική θεώρηση του γλωσσικού μας προβλήματος*, Λευκωσία 1988 και από διαφορετική, εν μέρει, σκοπιά, τα άρθρα στον τόμο *Ελλάδος φθόγγον χέουσα. Η αλλοτρίωση της ελληνικής γλώσσας στην Κύπρο*, Λευκωσία 1993.

7. Κυρίως τα παχέα συριστικά και προστριβή (3, ʃ, dʒ, tʃ) δια των ΖΙ, ΣΙ, ΤΖΙ, ΤΖΙ/ΤΣΙ αντιστοίχως.

8. Πρβλ. Ch. Bouton, *La linguistique appliquée*, Paris 1979, 52-53.

γίνεται «χωρκάτικη». Τυπική στάση διαλεκτοφώνου, βεβαίως, εντονότερη όμως στην Κύπρο λόγω του γνωστού απομονωτισμού που χαρακτηρίζει γενικά τους νησιώτες, αλλά και λόγω των πολιτικών, κοινωνικών και οικονομικών παραμέτρων του συγκεκριμένου γεωγραφικού χώρου⁹.

4. Η συνύπαρξη διαλέκτου (στο σπίτι) και κοινής Νέας Ελληνικής (στο σχολείο) έχει ως επακόλουθο τη μόνιμη επωδό πολλών Κυπρίων, διανοουμένων και μη, ότι «οι Κύπριοι εκφράζονται άσχημα στην (κοινή) Νέα Ελληνική», ότι η κυπριακή είναι μια «φτωχή γλώσσα», και φυσικά την αλλαγή κώδικα. Με αφετηρία όμως αυτή την κοινή διαπίστωση, ένα μέρος της κυπριακής Δεξιάς ενθαρρύνει —χαμηλόφωνα— τον περιορισμό της διαλέκτου και την καλλιέργεια και στον προφορικό λόγο της νεοελληνικής κοινής (ή της καθαρεύουσας). Η ίδια διαπίστωση οδηγεί ένα μέρος της αριστερής διανόησης στην πρόταση —εξίσου χαμηλόφωνα— για εισαγωγή της διαλέκτου σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης. Για μια τρίτη μερίδα «πραγματιστών» και «τεχνοκρατών» η οικονομικότερη και πιο πρόσφορη από πολιτική άποψη λύση θα ήταν η υιοθέτηση της Αγγλικής στην τριτοβάθμια κυρίως/καταρχήν εκπαίδευση.

Η ιστορική αυτή εισαγωγή ήταν απαραίτητη για να καταλήξω ότι, παρά τα φαινόμενα, η γλωσσική κατάσταση στην Κύπρο είναι αρκετά πολύπλοκη και ότι, δυστυχώς, οι υπεραπλουστεύσεις των πάσης τάσεως διανοουμένων —εντοπίων και παρεπιδημούντων— δίνουν προς τα έξω αφελή ή στρεβλή, κατά περίπτωση, εικόνα.

5. Η Κύπρος ακολουθούσε γενικά τη «Μητέρα Ελλάδα» στην ελληνόφωνη εκπαίδευση: εν μέρει ίδιο αναλυτικό πρόγραμμα, κατά καιρούς ίδια βιβλία, ανάλογα με τις πολιτικές επιλογές¹⁰. Η καθιέρωση της δημοτικής στην Ελλάδα δεν είχε στο νησί επιπτώσεις χιονοστιβάδας, καθώς η Κύπρος δεν είχε δοκιμασθεί στον ίδιο βαθμό με την Ελλάδα από το γλωσσικό ζήτημα.

6. Θα επιχειρήσω να περιγράψω τις συνιστώσες της «δημοτικής» —της γραφομένης κυρίως— στην Κύπρο. Οι αποδελτιώσεις μου προέρχονται από τον τοπικό, ημερήσιο ως επί το πλείστον, τύπο, το ιδιωτικό και κρατικό ραδιόφωνο και την τηλεόραση.

9. Πρβλ. τη θέση της γλώσσας (Γαλλικής και της Κορσικανικής, ιταλικής διαλέκτου) στο συνολικό πολιτικό θέμα της Κορσικής, άλλης μεσογειακής μεγαλονήσου: D. Ager, *Sociolinguistics and Contemporary French*, Cambridge University Press 1990, 77-79.

10. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι τα τελευταία χρόνια στη μεν Δημοτική Εκπαίδευση (επιτόμως τουλάχιστον) τα βιβλία για τη γλωσσική διδασκαλία είναι τα ίδια με αυτά της Ελλάδας (*Η Γλώσσα μου*), ενώ στο Γυμνάσιο χρησιμοποιούνται εγχειρίδια Κυπρίων φιλόλογων: βλ. Αγ. Χαραλαμπίδου, «Γλωσσική διδασκαλία: η περίπτωση της Κύπρου», *Γλώσσα* (Περιοδική έκδοση γλωσσικής παιδείας) 22, 1990, 69-94, ιδιαιτ. σ: 70, Πολυδώρου, ό.π. (σημ. 4), 109. Η συγγραφή εγχειριδίων (γλώσσας, αριθμητικής, γεωγραφίας κ.λπ.) από Κυπρίους εκπαιδευτικούς έχει μακρά ιστορία στην κυπριακή εκπαίδευση: επί Αγγλοκρατίας, για παράδειγμα, το μέτρο χρησιμοποιήθηκε κατά καιρούς ακριβώς για να υπογραμμισθεί η λεγόμενη κυπριακή ιδιαιτερότητα, μεταξύ άλλων η γλωσσική, έναντι της ελλαδικής: βλ. την ενδιαφέρουσα ανασκόπηση του Πολυδώρου, ό.π., 98-101. Μετά την Ανεξαρτησία επίσης, ορισμένα από τα διδακτικά βιβλία (γραμματικής και ορθογραφίας) για το δημοτικό σχολείο ήταν συντεταγμένα από Κυπρίους εκπαιδευτικούς: Πολυδώρου, ό.π., 103. Ευχαριστώ και από τη θέση αυτή τον συνάδελφο Δ. Χαλαλάμπους για την υπόδειξη των παραπάνω μελετών.

6.1. Η διάλεκτος (με τις μορφές που αναφέρθηκαν στην παρ. 1) μονοπωλεί την επικοινωνία στον προφορικό λόγο εντός της κυπριακής κοινότητας. Στον γραπτό λόγο περιορίζεται κατ' ουσίαν σε καταγραφές του προφορικού: ποίηση, παραμύθια, σενάρια θεατρικών έργων και ορισμένων σειρών στην τηλεόραση, διαφημίσεις σχετικές με παραδοσιακούς τομείς, όπως φαγητό και διασκέδαση. Δηλαδή στον γραπτό λόγο η Κυπριακή έχει σχεδόν περιθωριοποιηθεί και περιορισθεί κατά το μάλλον ή ήττον στην ευρέως νοούμενη λογοτεχνική παραγωγή. Εξακολουθεί να επηρεάζει ως ένα βαθμό την ορθογραφία, λιγότερο τη μορφολογία και τη σύνταξη, σημαντικά το λεξιλόγιο και τη σημασιολογία της γραφομένης κυπριακής κοινής.

6.2. Η Νεοελληνική Κοινή, η γλώσσα της ελληνόφωνης Εκπαίδευσης (τα καλαμαρίστικα) έχει επίσης πολύ συγκεκριμένο ρόλο: είναι η γλωσσική μορφή που επιλέγεται αυτόματα για την προφορική επικοινωνία με τους *Ελλαδίτες/Καλαμαράδες*, η γλώσσα-στόχος των περισσότερων εκφωνητών στα Μ.Μ.Ε. και τέλος το μέσον του «αναγκαίου κακού», της γραπτής έκφρασης. Σε αυτόν τον τελευταίο ρόλο η Νεοελληνική Κοινή «μοιράζεται την αγορά», με την Αγγλική, ακόμα και σε έγγραφα του Πανεπιστημίου, ως γλώσσες διδασκαλίας του οποίου, μετά από πολλές συζητήσεις και έντονη αντιπαράθεση¹¹ επελέγησαν οι δύο επίσημες του κράτους, η Ελληνική και η Τουρκική. Σημειώτεον ότι στην Αγγλική συντάσσονται ακόμα στον ευρύτερο δημόσιο τομέα οι ιατρικές εκθέσεις, οι γνωματεύσεις και τα παραπεμπτικά στα κρατικά νοσοκομεία, συχνά και οι οδηγίες προς γεωργούς. Στην Αγγλική γίνονται οι συζητήσεις για όλα τα «σοβαρά» θέματα, ή στην κυπριακή κοινή (σύνδεσμοι, μόρια) με συχνή προσφυγή στην Αγγλική (στερεότυπες εκφράσεις, ορολογία, κοινά ουσιαστικά ή επίθετα): «δεν δίνουν το choice» «ένα πολύ βερτιωμένο¹² version αυτού» «του είπα να είναι available», «μπορεί να είναι plus or minus κάτι», «να κάμωμέν τα πιο urgent», «στους κανόνες χρειάζεται και λίγο reflection».

7. Η γραπτή μορφή της κυπριακής κοινής είναι ενδιαφέρουσα. Είναι προφανές ότι βρίσκεται σε φάση διαμόρφωσης ένας κυπριακός λόγος· απηχεί εν μέρει την τοπική χρήση, τα κυπριακά ελληνικά, αλλά, παράλληλα με τη σειρά του, διαμορφώνει το γλωσσικό αίσθημα του Κυπρίου ομιλητή, ο οποίος εξοικειώνεται βαθμιαία και αφομοιώνει τούτον τον λόγο που «ανακυκλώνεται» με τον τρόπο αυτόν εντός της ελληνοκυπριακής κοινότητας. Επισημαίνονται:

— Όροι που έχουν δεχθεί μερικώς διαλεκτική επίδραση ή είναι διαλεκτικοί.

11. Βλ. Μ. Karyoleμου, «Linguistic attitudes and metalinguistic discourse: an investigation in the Cypriot press». *Themes in Greek Linguistics*. Papers from the first international conference on Greek Linguistics, Reading, September 1993 (I. Philippaki-Warbuton, K. Nicolaidis, and M. Sifianou edd.), Amsterdam/Philadelphia 1994, 253-59· πρβλ. της ίδιας, «Μεταγλωσσικά σχόλια και γλωσσικές στάσεις». *Μελέτες για την ελληνική γλώσσα*. Πρακτικά της 14ης ετήσιας Συνάντησης του Τομέα Γλωσσολογίας της Φιλοσοφικής Σχολής του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, 27-29 Απριλίου 1993 [Θεσσαλονίκη 1993], 459-73.

12. Από διαλεκτική επίδραση (lt rt: *βόρτα*).

Διαλεκτικώς αναγνωρίσιμα	ψες, ο Νιόβρης, το κοκκίνισμα —των αυγών— (= το βάψιμο)
αλλά και:	«μήλα εξωτερικά» (= από το εξωτερικό, ενδιαφέρον μορφολογικός αρχαϊσμός της διαλέκτου) «ο θανατικός ανακριτής» (= ο εντεταλμένος για εξιχνίαση εγκλήματος) «κανέννας δε μετατέθηκε εκδικητικά» (= για λόγους εκδίκησης)
επίσης:	«το πιο άνετο ψώνισμα» (= τα ψώνια· τύπος της κυπριακής κοινής αντί του διαλεκτικού ψούνισμα).

Στην επίδραση της διαλέκτου οφείλονται επίσης οι τύποι: (Συμβούλιο) πα-
τάτων, των σοκολάτων, των καρέκλων, αλλά και των κοπέλων (πρβλ. το
διαλεκτικό αντίστοιχο κορούδων), προσαρμοσμένο στη διάλεκτο δάνειο
από την κοινή Νέα Ελληνική (παροξύτονη γενική πληθυντικού θηλυκών σε
-α, αναλογική προς την ονομαστική και αιτιατική πληθυντικού).

Οι προέδροι, οι διαδρόμοι (παροξύτονη ονομαστική πληθυντικού αρσενι-
κών σε -ος, αναλογική προς τη γενική πληθυντικού) και αντίστροφο λάθος:
κώδικων δημοσιογραφικής δεοντολογίας, αλλά και βιβλιοπώλων έργα).

— Νεολογισμοί του γραπτού λόγου όπως:

η κερδοφορία

οι κερδοζημιές

η αναϊσορρόπηση τελών (= αναπροσαρμογή)

Υγιαστήριο (= [Δημοτικό, Αγροτικό] ιατρείο)

τα ακάθαρτα λεφτά (= το ακαθάριστο εισόδημα ή ο μισθός)

η ελευθεροποίηση της οικονομίας

απευθύνονται κοντά μου (= αποτείνονται σε μένα)

(Αγροτικά Υγειονομικά) Υπόκεντρα (= παραρτήματα)

μεταθετή εορτή (= κινητή)

το τρίτον άτομον μπορεί να γίνει εφικτόν (= είναι δυνατό να επιτραπεί η εί-
σοδος σε τρίτο άτομο)

τριδιδάσκαλα σχολεία (= τριθέσια)

γονείς μετατράπηκαν σε αξιολόγους- επιθεωρητές.

— Λανθασμένη/διαφορετική χρήση δανείων από την κοινή Νέα Ελληνική:

ελλείπον πρόσωπο (= άτομο που εξαφανίστηκε)

κακόβουλη πυρκαγιά

οι σκαστοί μαθητές άνοιξαν...

αυτή, τη βιώνόμενη για χρόνια στην Κύπρο κατάσταση επιρρώνει ο Επί-
τροπος Διοικήσεως

τίθοντας¹³ τον υπό δοκιμασία

13. Ο τονισμός από διαλεκτική επίδραση (βλ. παρακάτω).

του ερευνητικού κονδυλίου
 ασφυκτιεί¹⁴.

Τα λεγόμενα «glossy» περιοδικά έχουν συχνά ανθηρό δημόδη έλληνα λόγο: «Παρά τις ασυνέπειες και την μόνιμα ανθελληνική συμπεριφορά των Εγγλέζων, πιστεύεται πως όταν το μουσείο της Ακρόπολης ετοιμαστεί θα επιστρέψουν τα μάρμαρα του Παρθενώνα, αφού θα έχει εκλέξει ο λόγος που προβάλλουν για την κατακράτησή τους»¹⁵.

- Έντονη (και διαδεδομένη) αλλεργία σε ό,τι ο μέσος Κύπριος θεωρεί ως καθαρευουσιάνικο (δηλαδή τυπικά «καλαμαρίστικο») κατάλοιπο, στην οποία οφείλονται εκφράσεις όπως οι παρακάτω, μερικές από τις οποίες είναι υπερδιορθώσεις:

στην παρουσία του διευθυντή

κάτω από τη διεύθυνση

ΕΠΕΙΓΟ

το μέλλο είναι δικό μας

ΜΕ ΤΟ ΧΕΡΙ (= ιδιοχείρως)

κρίσιμα η σύζυγος και η κόρη του

τα ξεπουλήματα (= οι εκπτώσεις).

Τα: να/θα εισάξουμε, παράξουμε (μέλλοντες και αόριστοι) πιθανώς διδάσκονται στα σχολεία και προφανώς θεωρούνται ως υπόδειγμα δημοτικής.

- Αγγλισμοί, διότι στην Κύπρο συνήθως δεν απασχολούνται οι μεταφραστές με το ερώτημα αν κάτι λέγεται ή δεν λέγεται ή πώς έχει ήδη μεταφραστεί στα ελληνικά:

απολογούμαι (= ζητώ συγγνώμη)

γάλα ημιάπαχο

σταύρωσε το δρόμο

Έντιμε Κύριε Υπουργέ (= αξιότιμε)

χημείο (= μικροβιολογικό εργαστήριο)

στην προσοχή του κ. Β.

γεμίζω τη φόρμα (= συμπληρώνω το έντυπο).

- Σπανιότερα παρατηρούνται διαφορές στην ορθογραφία, συνήθως λόγω της επίδρασης της διαλέκτου:

π.χ. συστηματικά δεν δηλώνεται η έγκλιση τόνου στη φωνολογική λέξη που αποτελείται από ουσιαστικό και εγκλιτικό τουλάχιστον¹⁶ (το αυτοκίνητο του, το όνομα της)

ή ακόμα: εσσωτερικός, εσσωκλείω ([s:])

14. Στη διάλεκτο τα παλαιά συνηρημένα κλίνονται κατά τα εις -άω: κατοικάς, μισάς· για τον λόγο αυτόν είναι συχνές οι υπερδιορθώσεις του είδους.

15. Προς αποφυγήν παρεξηγήσεων δηλώνω ότι δεν θέλησα να κάνω συγκρίσεις με τα αντίστοιχα περιοδικά από την Ελλάδα.

16. Τα εμπειρικά και μόνο, δυστυχώς, στοιχεία που έχω στη διάθεσή μου δείχνουν ότι στην Κυπριακή στα συντάγματα αυτά υπάρχει ένας τόνος, ο αρχικός του ονόματος, ενώ ο παλαιός τόνος του εγκλιτικού δεν γίνεται αντιληπτός από τους περισσότερους φυσικούς ομιλητές ούτε καν ως δευτερεύων.

σιάμισιη, σιεφταλιές ([ʃ]), Χατζιη- ([dʒ]), Ττόουλος ([tʰ]).

διαδέκτηκε, διδάκτηκε (που απηχούν τη διαλεκτική προφορά).

Τα «να (εκ)δόσουμε», «εξ' ανάγκης, εξ' όσων αντελήφθηκα», προφανώς διδάσκονται, διότι απαντούν συνηθέστατα σε έντυπα, έγγραφα και βιβλία Κυπρίων συναδέλφων.

8. Η ποσότητα και το είδος των χαρακτηριστικών αυτών εξαρτώνται στενά από παραμέτρους όπως οι πολιτικές θέσεις και η κοινωνική προέλευση των ομιλητών.

Αυτή τη στιγμή το δημόσιο σχολείο στην Κύπρο επιδρά διορθωτικά στη διάλεκτο, όχι ρυθμιστικά· και αυτό δεν ικανοποιεί, για διαφορετικούς λόγους, ούτε τους «ελληνοκεντρικούς» που θέλουν την ελληνόφωνη εκπαίδευση κύριο όργανο προσέγγισης με το σύνολο του ελληνισμού, ούτε τους αποκαλούμενους «νεοκύπριους», οι οποίοι προβάλλουν σε διαφορετικό κατά περίπτωση βαθμό την κυπριακή ιδιαιτερότητα, τη γλωσσική μεταξύ άλλων.

Είναι προφανές ότι η Νεοελληνική στη σύγχρονη Κύπρο δεν είναι παρά μια πτυχή του όλου πολιτικού θέματος που αφορά την ελληνοκυπριακή κοινότητα και ασφαλώς έχει σχέση με τις ευρύτερες επιλογές της κυπριακής κοινωνίας για την έρευνα και προβολή της ταυτότητάς της· γι' αυτό και απαιτούνται προσεκτικοί χειρισμοί κυρίως από την κυπριακή Πολιτεία.

Α. Παναγιώτου - Τριανταφυλλοπούλου
Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Γλωσσολογίας
Πανεπιστήμιο Κύπρου
Αδρία 19Α – Λυκαβηττός, 1070 Λευκωσία

